

4/6.4 Hv

HVIDOVRE KOMMUNES
LOKALHISTORISKE ARKIV
Medborgerhuset
Hvidovrevej 280
2650 Hvidovre

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

9. årgang nr. 4, december 1991.

INDHOLD:

Til læserne	side 3
Om afhentning af bog om Avedøre	side 4
Indbydelse til medlemsmøde	side 5
Forstaden - en slags by? af Poul Sverrild	side 6
Rytterskoledagene - en succes!	side 13
De 13 rigtige	side 13
Den nye bestyrelse	side 15

Forsiden:

Som så mange andre butikker er også Brugsen forlængst forsvundet fra Hvidovre Torv. Den store plads, der blev anlagt i midten af 50'erne står endelig overfor en gennemgribende reovering, og resultatet skulle gerne blive en plads, der på én gang understøtter de historiske huse, kirken og Rytterskolen, og skaber rammer om liv og aktivitet.

HVIDOVRE LOKALHISTORIE udgives af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, udkommer fire gange årligt og tilstilles selskabets medlemmer.

Redaktion: Lisbeth Magnussen & Hans Chr. Thomsen

Adresse: Lokalhistoriske Arkiv, Medborgerhuset,
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre
tlf. 31 78 02 22, lok. 227

ISSNnr.: 0902-3046

Til læserne

Redaktionen har i årets løb efterlyst oplysninger om 3 billeder, og vi har glædeligvis fået svar på alle efterlysninger. Det første bragt i nr. 1.91 viste sig at være udsigten fra den senere Hvidovre Station mod nord. Billedet er taget i anden halvdel af 30'erne. Det andet billede blev også bragt i nr. 1 og viste en skoleklasse foran en gård opført i en byggestil, der signalerede Fanø eller Rømø. Det var det ikke - og alligevel, for billedet, der er fra ca. 1930 viser en Hvidovreklasse på besøg på Fri-landsmuseet.

Om den tredje efterlysninger, der gik på oplysning om branden under besættelsen i købmandsforretningen på hjørnet af Brostykkevej/Hvidovrevej, skal vi blot sige, at arkivet har modtaget fyldestgørende informationer, men de er af en karakter, så de er båndlagt efter de gældende regler.

Vi takker i alle tilfælde for hjælpen!

Siden sidste nummer har der været afholdt Rytterskoledage og Arkivet har udgivet en ny bog om Avedøre. Det kan man læse mere om inde i bladet. Der har i november været afholdt generalforsamling. Formandens beretning bringes i næste nummer, men oversigten over den nye bestyrelse bringes i dette nummer. Vi henleder opmærksomheden på det første medlemsmøde, som afholdes den **20. januar**, og så har vi kun tilbage at sige tak for det år, der er gået, og ønske vore læsere en glædelig jul og et rigtigt godt nytår!

Redaktionen

GRATIS BOG TIL MEDLEMMERNE

Som nævnt andetsteds i bladet blev Lokalthistorisk Arkivs nye bog om Avedøre præsenteret på Rytterskoledagene i september. Det drejer sig om

Hans Thomsen: "Avedøre på skillevejen"

som medlemmer af Lokalthistorisk Selskab kan afhente gratis, idet bogen indgår i årets kontingent til Selskabet. Man kan, mod opgivelse af navn, afhente bogen

Den 8. januar kl. 17 – 19.30
på Rytterskolen

MEDLEMSMØDE

Der indkaldes hermed til medlemsmøde
mandag d. 20. januar 1992

kl. 19.30 i Bibliotekscafeen, Medborgerhuset.

Forhenværende viceborgmester

SVEN CHRISTENSEN

fortæller om sit liv i Hvidovre

Sven Christensen har været aktiv og engageret i lokalpolitik i Hvidovre i mange år. Han har siddet 22 år i byrådet, har været medlem af økonomiudvalg, formand for socialudvalget og for skole- fritidsudvalget, og har i 10 år været viceborgmester.

Sven Christensen har endvidere været amtskonsulent for fritidsundervisning i mange år. Vi er glade for, at Sven Christensen har sagt ja til at fortælle om sit lokalpolitiske virke i Hvidovre.

Af hensyn til servering bør man som sædvanlig tilmelde sig arrangementet senest

onsdag d. 15. jan. 1992

på Rytterskolens telefonsvarer

tlf. nr. 31 47 34 44

Der kan godt gå et lille stykke tid fra man har ringet op, til telefonsvareren kobles på, **men hav tålmodighed!** Det eneste man skal gøre er at oplyse navn, antal personer, og om der ønskes te eller kaffe. Det er ganske enkelt og ligetil.

**Vi håber at se mange til dette
årets første medlemsmøde.**

FORSTADEN — EN SLAGS BY?

af Poul Sverrild,

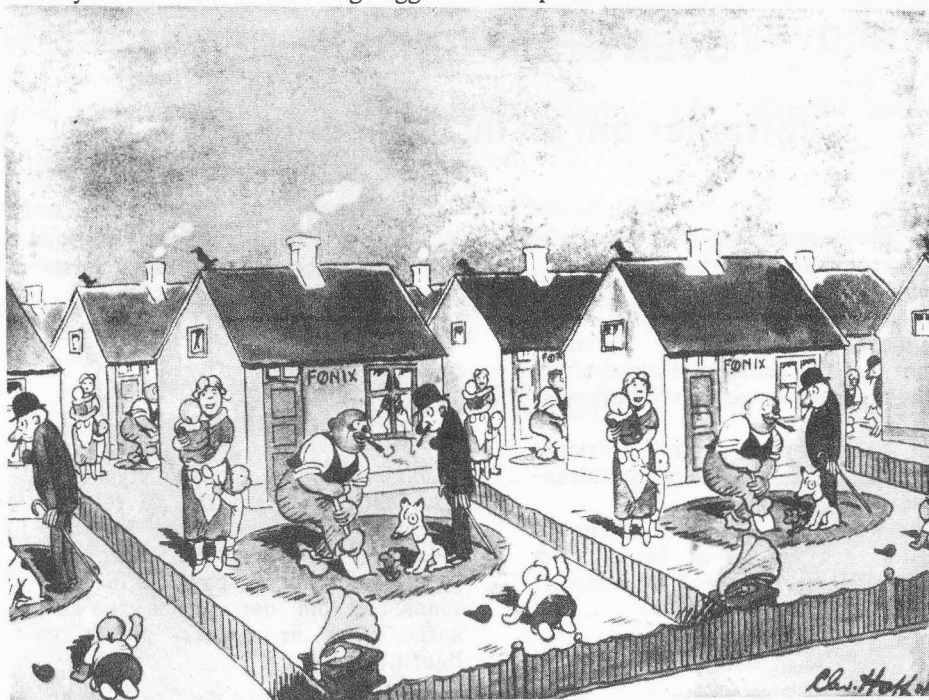
arkivar ved Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv, som i denne artikel giver et signalement af vort nyeste bysamfund — forstadens historie

»Så så jeg på dette her og blev mægtig fascineret af det: Ikke bare et nyt hus, men en helt ny by, en *hel ny stribet* by.« Anders Bodelsen lufter denne begejstring i romanen, »De gode tider«, ved udsigten til opførelsen af helt nye forstadsbyer vest for København og lægger

ordene i munden på en nyuddannet akademiker i begyndelsen af 60'erne.

»Nogle steder bruges kedsomhedens byggestil som tortur. Mange steder er den forbudt. I Blokland er den ment fornuftigt, som en billig løsning.«

Replikken kommer fra en roman af M.

Tegningen er fra Svikmøllen, 1924, og viser de nyudviklede typehuse af træ, Phønix-husene, der var 20'ernes svar på behovet for utraditionelt byggeri.

Buchwald, »Blokland«, der udspiller sig i midten af 70'erne i én af de realiserede gennemplanlagte forstadsbyer. Avedøre Stationsby i Hvidovre.

Denne artikel om forstadshistorie og forstadsudvikling handler om forstadsudviklingen omkring København. Det handler dermed om de store forstadsenheder og den fysiske ramme omkring en bykultur, der nu står overfor sin udforskning.

Efterkrigstidens fortsatte og intensive-ede urbanisering førte til, at forstaden i dag er den enkelte bymæssige bebyggelsesform, hvor flest danskere bor. Alene dette faktum gør området væsentligt at beskæftige sig med.

Interessen for at dyrke forstadshistorien som disciplin eller i det mindste som emne er af ret ny dato. Forstæder i moderne betydning møder vi først fra midten af forrige århundrede som én af virkningerne af kombinationen af ophævelsen af Københavns befæstning, bedre samfærdselsmidler, øget tilflytning til byerne og ændringer i boligidealerne.

Omkring København opstod forstadsbebyggelser i de senere brokvarterer, og kun lidt forskudt i tid forstadsbebyggelser nord for byen uden fysisk sammenhæng med byen.

De første forstadsbebyggelser, der opstod koncentrisk omkring byen allerede i 1850'erne, rummede bebyggelsesmæssigt både villaer, etageejendomme, beboelse og erhverv, og fra begyndelsen var det ikke helt klare tegn på den sociale adskillelse, som forstæderne senere skulle påføre byen. De unge bebyggelser rummede boliger for alle sociale lag, men i takt med fortætningen af kvartererne i århundredets sidste del, blev de

enkelte forstadskvarterers sociale identitet klarere.

Brokvartererne er traditionelt blevet betragtet som forstæder, men det er et åbent spørgsmål, om de reelt fungerede som forstæder eller blot skal betragtes som en organisk og integreret tilvækst til bykernen. Hvis de fungerede som forstæder i de første år, så ophørte den funktion ret snart. Men da var København blevet påført en klar social geografi.

Forstædernes funktion som katalysator for socialgruppernes ud- og adskillelse bliver helt klar i de mere udprægede boligforstæder, der opstod længere fra byen.

Præget, som man var, af den romantiske landskabsopfattelse var det éntydigt områderne nord for København med skove, søer, kuperet terræn og ikke mindst Øresund, der tiltrak de bedre stillede lag og københavnere, og i disse områder kom de første boligforstæder. Kort efter århundredskiftet fulgte de bedrestillede lags udflytning til de nordlige forstadsområder op af en udflytningsbølge mod vest, nordvest og syd.

Her var det håndværkere, lavere funktionærer og arbejdsmænd i faste stillinger, der flyttede ud. Det var generelt tættere på København, og det var ikke den landskabelige skønhed, der var det primære. Faktorerne var prisen på jord, jordens frugtbarhed, muligheden for selvtransport til de københavnske arbejdspladser og adgangen til lys og luft.

Omkring 1930 var den første koncentriske ring af boligforstæder omkring København etableret med Sundbyerne og Tårnby på Amager, Hvidovre og Rødovre vest for København, Herlev og

Den første forstadsudvikling skete højest uplanlagt, interiermistisk og individualistisk. Hvidovre 1922.

Gladsaxe nordvest for byen og Lyngby, Gentofte m.fl. nord for København.

Næsten uanset hvordan man vælger at definere forstæder, var der med etableringen af disse bebyggelser skabt forstæder. I forhold til København var de adskilt fra byens centrum af de erhvervsområder, der var opstået i Københavns kommunes yderområder omkring århundredskiftet ved de store indlemmelser.

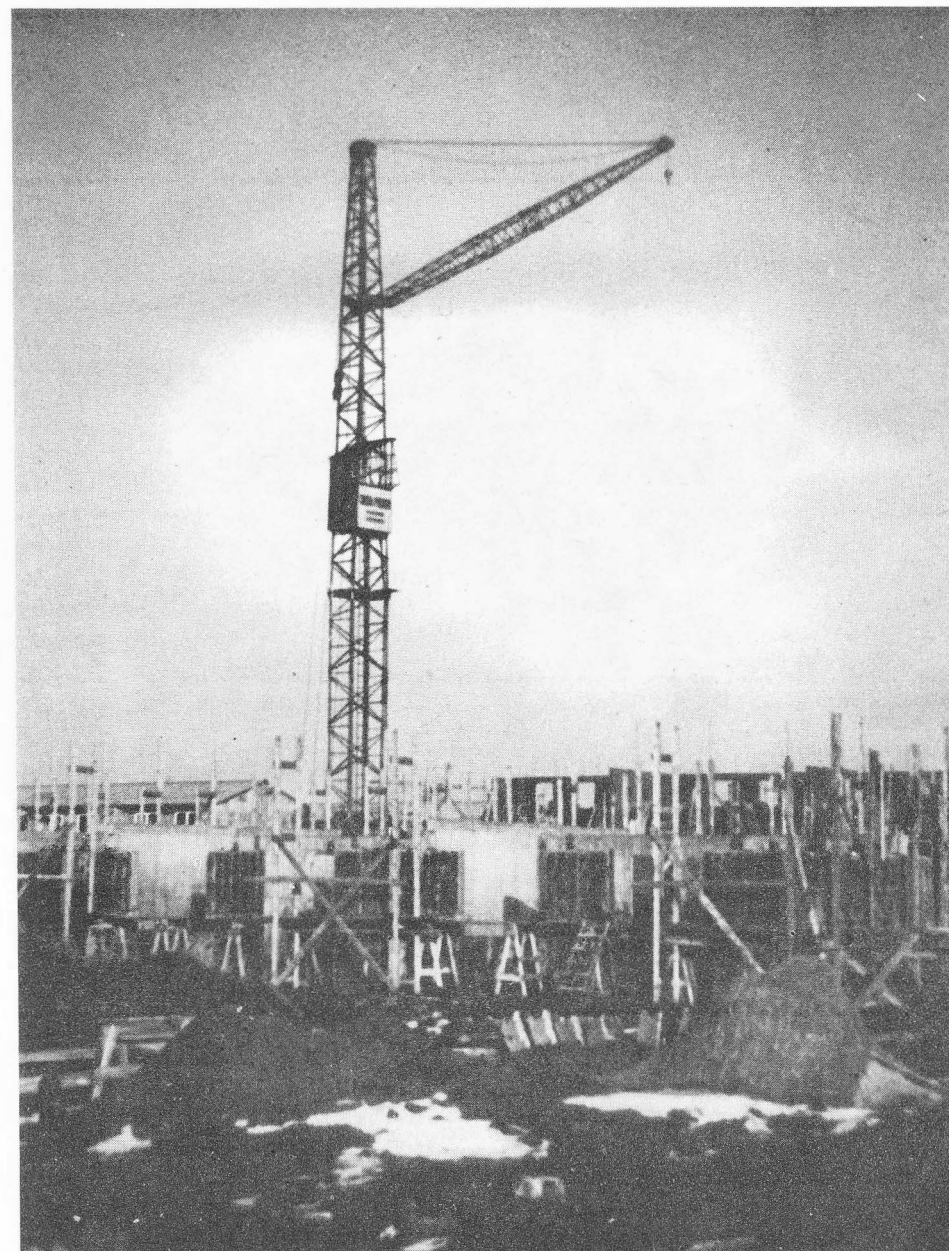
Bebyggelserne var i al væsentlighed beboelsesområder. Det var administrativt og politisk selvstændige enheder, der var afhængige af København i henseende til arbejdspladser, handel, uddannelse og kulturtilbud.

Det var forstadsamfund, der var opstået uplanlagt og havde udviklet sig funktionelt i forhold til deres rolle for Kø-

benhavn. Trods politisk selvstændighed og en størrelse, der for en del af forstadsamfundenes vedkommende oversteg mange købstæders, havde de ikke udviklet sig som byer.

Som det var tilfældet med stationsbyerne, var det i høj grad samfærdselsmidlerne, der var afgørende for den lokale udvikling, men i forstæderne var det persontransporten og ikke varetransporten, der bestemte udviklingen.

Fra første færd var forstadsudviklingen genstand for værdidomme. De rakte fra visionære socialreformistiske drømme om forstaden som idealsamfund over villakvarteret som stillestående, men trygt lokalsamfund til opfattelser af randbebyggelserne som Klondykes, hvor lovløshed og regelbrud var normen for de utilpassede indbyggere.

Fra opførelsen af Danmarks første elementbyggeri på Engstrands Allé i Hvidovre, 1952.

Element hejses på plads (Engstrands Allé).

Efterkrigstiden kom generelt til at forandre opfattelserne af forstaden som samfund. Ikke at variationen i opfattelser blev mindre, men enkelte opfattelser blev dominerende i en grad, så det er rimeligt at påstå, at forstadsbegrebet i almindelighed kom til at give mere éntydige associationer.

De store planlægningsarbejder, der skulle regulere storbyens fremtidige vækst, var i fuld gang i mellemkrigstiden, men uden anden væsentlig betydning end at berede grunden for gennemførelsen af efterkrigstidens store planer.

Byudviklingen i efterkrigstiden og indførelsen af det industrialiserede boligbyggeri i løbet af 50'erne fik forstæderne til at ændre karakter. Beton, farveløshed, monoton og trøstesløshed kom sammen med begrebet soveby til at karakterisere opfattelsen af forstaden.

Den foreløbige slutsten på denne udvikling var de store totalplanlagte bebyggelser, hvor 60'ernes byplanlæggere fik afløb for deres visioner. Bebyggelser, der hver især rummede en befolkning som en mindre provinsby. Bebyggelser, hvor planlæggerne havde taget højde for alt, bortset fra de mennesker, der senere kom til at befolke dem.

Udbygningen af forstæderne førte i første fase ikke til nogen forandring af deres struktur og funktion. Erhvervsmulighederne var fortsat sporadiske, men med udbygningen af den offentlige sektor og med regionplanlægningens etablering af store erhvervsområder op gennem 60'erne, forandrede det sig.

De store forstæder omkring København med befolkninger på fra 20.000 til 60.000 indbyggere er ikke længere klas-

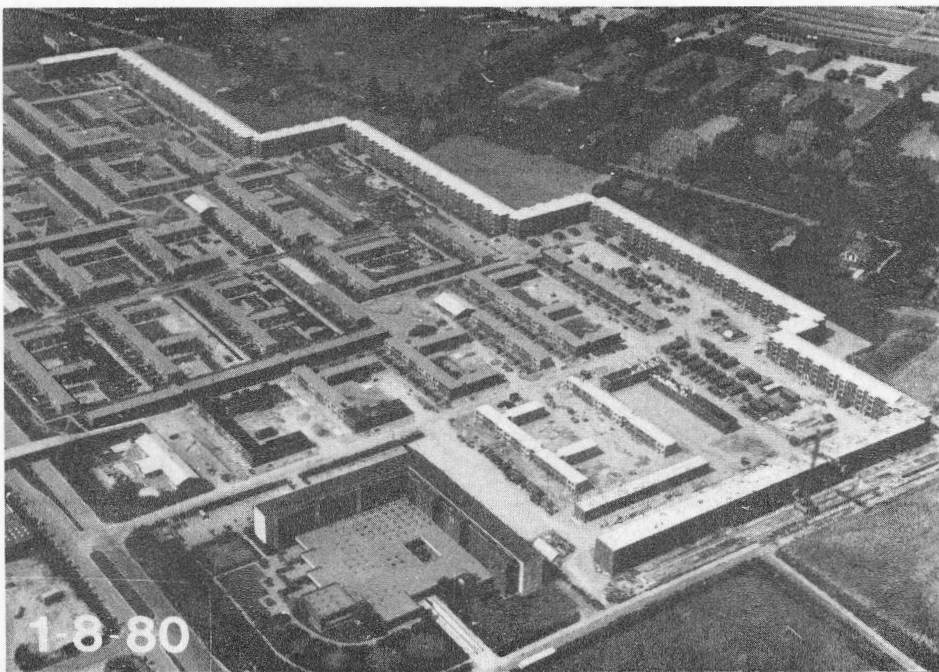
siske forstæder i den forstand, at de er afhængige af det bycenter, de opstod som forstæder til. Det klassiske pendlingsmønster fra boligområde til centrum er afløst af et langt mere kaotisk mønster, hvor indbyggerne pendler på kryds og tværs i hele byområdet, og pendlingsfrekvensen synes også i nogle af forstæderne at være faldende.

Formelt ligner de større forstæder »rigtige byer«. De er politisk og administrativt selvstændige, de rummer arbejdspladser i et antal, der nærmer sig selvforsyning, de har et handelsliv (som regel samlet i planlagte centre), de har et udbud af kulturtilbud, der dækker i bredden, og de har uddannelsestilbud, der rummer undervisning frem til universitetsniveau.

Når de alligevel ikke er byer, skyldes det dels, at de indgår som elementer i storbyens samlede funktion og dels, at de bærer på den historisk betingede funktionslokalisering, der signalerer forstad og ikke by. Forstadens fysik er ikke byens.

Det er den gennemplanlagte forstadsbebyggelse fra det industrialiserede boligbyggeris tidsalder, der er kommet til at præge opfattelsen af, hvad forstaden er for en størrelse, og rigtigt er det da også, at netop blokbebyggelsen i vid udstrækning er et forstadsfænomen. Men på den anden side er det en opfattelse, som ikke er dækkende for den forstadsrealitet, der dækker 100 års udvikling.

Arbejdet med udforskningen af de iiv-former og -vilkår, som forstadsudviklingen gennem det sidste århundrede har skabt, har i vid udstrækning ligget udenfor de historiske fag. Det er primært sociologer og andre samfundsfag-

Avedøre Stationsby. Planlagt i 1960'erne og opført i 1970'erne er byggeriet prototypen på de totalplanlagte bebyggelser, der hver især har en befolkning som en mindre provinsby.

lige forskere, der har arbejdet med området, ligesom det primært har været arkitekter, der har arbejdet med den bebyggelseshistoriske udvikling.

Gennem de seneste par tiår er der udviklet arbejder, der har beskæftiget sig med forstadshistoriske aspekter, og det stigende antal kulturhistoriske institutioner i forstæderne har bidraget til en accelererende indsats på området. Der

er netop i år startet et forstadshistorisk samarbejde mellem medarbejdere ved arkiver og museer med henblik på at få skabt et grundlag, hvorfra den fremtidige forstadshistoriske forskningsindsats kan tage afsæt.

Efter århundreders arbejde med købstadshistorie og et tiårs arbejde med stationsbyerne er det på høje tid, vi kommer i gang med de nyeste bysamfund, forstæderne.

Artiklen har været bragt i 'JOURNALEN' lokal- og kulturhistorisk tidsskrift nr. 3, september 1991.

Rytterskoledagene – en succes!

Rytterskoledagene d. 14.-15. september blev en succes! Vejret artede sig, og mellem 500 og 600 mennesker lagde vejen forbi Rytterskolen og deltog i en eller flere af de mange aktiviteter. I den udendørs café blev der serveret kaffe og hjemmebag – ikke mindst de varme vafler forsvandt lige så hurtigt, som de blev bagt.

Mange tog imod tilbuddet om rundvisning i Hvidovre Kirke, på Kirkegården og Hvidovregade/Hvidovre Torv med den kyndige guide Jens Kristensen. Der blev vist film og dias-shows, Hans Thomsens nye bog om Avedøre blev "frigivet" (og fik pæne ord med på vejen fra kommunalbestyrelsesmedlem Milton Graff Pedersen), og folkedanserne satte for alvor kolorit på dagene. Lokalhistorisk Selskab fik solgt bøger og andet materiale, og enkelte nye medlemsskaber blev tegnet i løbet af weekenden. Planen var at skabe et bredt kulturhistorisk arrangement i samarbejde med andre foreninger og kirken, og bestyrelsen synes, at erfaringerne er så gode, at Rytterskoledagene bliver en årligt tilbagevendende begivenhed.

TIPSKUPONEN De 13 rigtige

Til Rytterskoledagene havde Lokalhistorisk Arkiv fremstillet en lille tipskupon med spørgsmål om lokalsamfundets og dets historie.

Der var tre svarmuligheder ud for hvert af de 13 spørgsmål, og spørgsmålene var ikke så lette, som de umiddelbart så ud.

Der indkom ganske mange besvarelser i løbet af de to dage på Rytterskolen. I alt blev det til 52

besvarelser med mange forskellige bud på de rigtige svar.

I det følgende vil jeg gennemgå spørgsmålene og de korrekte svar og bringe navnene på vinderne af trøjerne og bøgerne.

Spørgsmål og svar.

1. Hvor mange landsbyer findes på Hvidovres område?

Svaret er to, idet både Avedøre og Hvidovre

landsbyer ligger indenfor Hvidovre kommune.

2. Hvornår er Hvidovre Kirkes tårn opført?

Svaret var let, når man befandt sig på Rytterskolen, for det korrekte årstal står på kirkens tårn: 1790.

3. Hvor mange S-stationer ligger i Hvidovre?

Det var et svært spørgsmål for de fleste, men svaret er fem: Hvidovre, Friheden, Åmarken, Avedøre og Rødovre.

4. Hvor mange medlemmer har Hvidovre kommunalbestyrelse?

Svaret er 21, det maksimale antal medlemmer en kommunalbestyrelse må have.

5. Hvor mange biblioteker er der i Hvidovre?

Svaret er fire, Hovedbiblioteket, Holmegårdsfilialen, Friheden og Avedøre.

6. Hvor mange ryttere har der boet i Rytterskolen?

Svaret er 0, og det var naturligvis et drilagtigt spørgsmål, der udsprang af de mange henvendelser arkivet får om hvorfor Rytterskolen har sit navn.

7. Hvor mange oldtidshøje ligger i Hvidovre?

Det korrekte svar er to, Simonshøj ved Strandmarkskolen og Langhøj nord for Langhøjskolen.

8. Hvor mange jernbaneulykker har fundet sted i Hvidovre?

Svaret på det drilske spørgsmål er tre, for Vigerslevulykken skete faktisk i Hvidovre, og dertil kommer så de to ulykker, hvor lokomotiver er styrtet ned på Hvidovrevej.

9. Hvor mange borgmestre har Hvidovre haft siden 1952?

Svaret er fire, Toft Sørensen, Christian Sørensen, Sv. Aa. Aagesen og Inge Larsen.

10. Ca. hvor mange indbyggere har Hvidovre?

Svaret er ca. 49.000, idet tallet er for nedadgående fra de over 50.000, vi før har været.

11. Hvornår er Hvidovre Torv anlagt?

Torvet er anlagt i 1953.

12. Hvor mange sogne er der i Hvidovre?

Hvidovres fire sogne hedder: Risbjerg, Hvidovre, Strandmark og Avedøre.

13. Hvor mange kvadratkilometer dækker Hvidovre?

Det korrekte svar er 22.

Det var bestemt ikke nogen let konkurrence, og der var da også kun en enkelt fejlfri løsning, der var syv med en enkelt fejl og seks med to fejl.

Vindere af sweat-shirts med Rytterskolen som motiv blev:

Rita Nielsen
Anders Søderblom Jensen
Lars Henrik Juul

Bjørn Nielsen
Claus Haugaard
Merete Dahl
Lilian Bjarkholm
Lotte Hufeldt

Vindere af et eksemplar af den nye bog, "Avedøre på skillevejen" af Hans Chr. Thomsen:
Henry Larsen
Marianne Nielsen
Daniel Pedersen
Thorkild Lindhardt
Hans Hufeldt
Thomas Werner Hansen

Vinderne har modtaget deres præmier fra Arkivet.

PSv

DEN NYE BESTYRELSE:

Per E. Hansen, Grenhusene 26, 31 49 24 70. **Formand.**

Lisbeth Magnussen, Ankermandsvej 15, 31 49 69 77. **Næstformand.**

Hans Thomsen, Kløverprisvej 7, st., 31 75 99 47. **Redaktør.**

Kjeld Jørgensen, Kløverprisvej 48, 31 75 20 91. **Sekretær.**

Eigil Jørgensen, Hvidovrevej 98C, 31 47 00 58. **Kasserer.**

Knud Kiegstad, Bymuren 75, 4., 31 49 58 25. **1. suppl.**

H. Elsted Jensen, Lodsvej 16, 1., 31 49 67 40. **2. suppl.**

Esther K. Pedersen, Tavlekærvej 122, 31 78 23 98. **Revisor.**

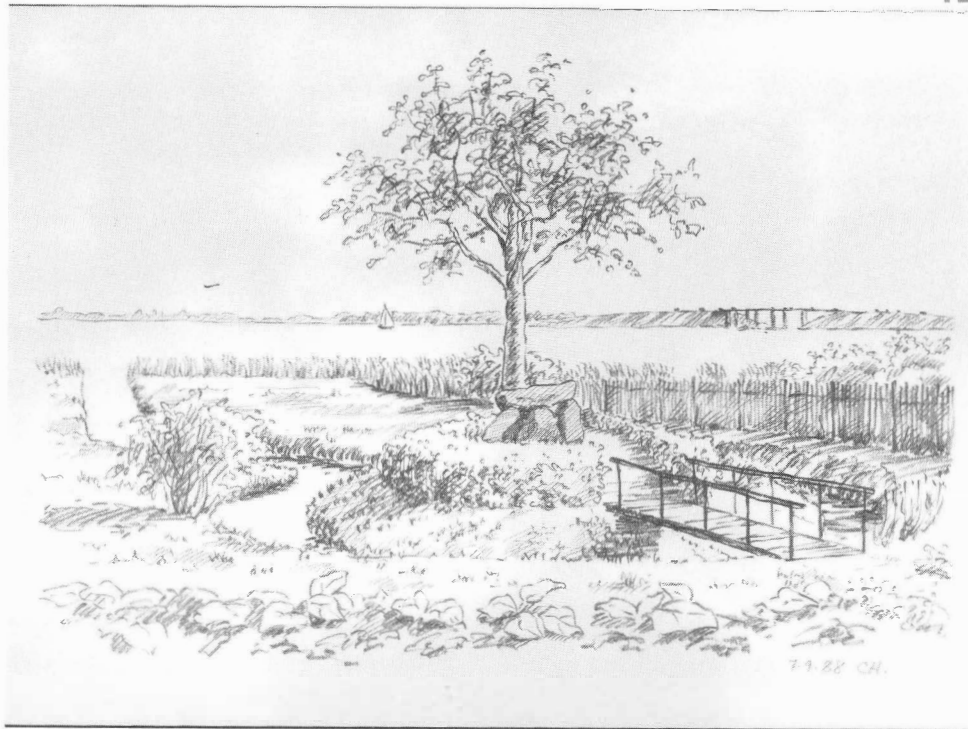
Bent Christiansen, Paris Boulevard 20, 31 49 29 41. **Revisor suppl.**

Kaj Andersen, Rosenhøj 49, st., 31 75 93 41. **Kult.udvalg.**

Bente Hansen, Brostykkevej 24, 31 78 99 57. **Kult.udvalg.**

bag- siden

Lokalhistorisk Arkiv har fremstillet en postkortserie med 6 motiver fra Hvidovre Kommune tegnet af Chr. Hansen. Postkortene, der ledsages af en uddybende tekst, kan købes på arkivet, når det åbner efter Medborgerhusets ombygning. Prisen bliver kr. 20 for et sæt.